

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

$$\left(\frac{T_1}{T_2}\right)^2 = \left(\frac{a_1}{a_2}\right)^3$$

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2026

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

Andijan, Uzbekistan

+998335668868

<https://innoworld.net>

« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI TO'PLAMI

3-JILD 3-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

O‘ZBEKISTONDA CHIQUINDI MUAMMOLARI VA ULARNI QAYTA ISHLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA ISTIQBOLLAR

Mirzaaxmedov Abdulaziz

Mamasoliyev Tohirjon

Mo‘minov Islombek

Andijon qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar instituti

O‘zbekiston har yili 14 million tonnadan ortiq maishiy chiqindi hosil qiladi. Afsuski, bu chiqindilarning faqat 4-5 foizi qayta ishlanadi, qolgani esa poligonlarga olib boriladi va atrof-muhitga jiddiy zarar yetkazadi. Chiqindi poligonlaridan har yili 7 million tonnadan ziyod issiqxona gazlari havoga chiqariladi, 43 ming tonna zaharli filtratlar esa yer ostiga singib ketadi.

Bu muammo shunchalik katta ki, uni hal qilmaguncha, kelajak avlodlar sog‘lig‘i va mamlakatimiz ekologiyasi xavf ostida qoladi.

Ommaviy, so‘nggi uch yilda davlatimiz bu sohaga katta e‘tibor qaratmoqda. Prezidentimiz tashabbusi bilan yangi tizimlar joriy etilmoqda, xorijiy investorlar jalb qilinmoqda, yangi zavodlar qurilmoqda. Bu maqolada O‘zbekistondagi chiqindi muammolari, ularni qayta ishlashning joriy holati, yangi imkoniyatlar va kelajak istiqbollari haqida sodda so‘zlar bilan gaplashamiz.

Chiqindi muammosining hajmi va oqibatlarini. O‘zbekiston aholisi kundankunga oshib bormoqda, shaharlar kengaymoqda. Bu esa tabiiy ravishda ko‘proq chiqindi hosil bo‘lishiga olib kelmoqda. Hozirda mamlakatimizda yiliga 14 million tonna qattiq maishiy chiqindi yig‘iladi. Bu raqamni tasavvur qilish uchun: agar barcha chiqindilarni 10 tonnalik yuk mashinalarida tashlasak, yiliga 1 million 400 ming mashina to‘la chiqindi hosil bo‘ladi degani.

Bu chiqindilarning katta qismi – qog‘oz, plastik, shisha, metall, mato qoldiqlari. Aynan shu qismlar qayta ishlashga yaroqli bo‘lib, ulardan foydali mahsulotlar olish mumkin. Masalan, maishiy chiqindilarning to‘rtidan biri qayta ishlashga yaroqli xomashyo ekanligi aniqlangan. Agar ularni to‘g‘ri ishlasak, yiliga 1 trillion so‘mlik mahsulot ishlab chiqarish mumkin.

Ammo hozircha bu boylikdan foydalanilmayapti. Aksincha, chiqindi poligonlari atrofdagi tuproq, suv va havoni ifloslamoqda. Poligonlardan chiqayotgan gazlar odamlarning nafas olishiga xalaqit beradi, zaharli suvlar esa yer osti suvlari bilan uyg‘onib, o‘simliklar va hayvonlarga, nihoyat, insonlarga yetib boradi.

2024-yildan boshlab O‘zbekistonda chiqindilarni saralash tizimi joriy etila boshlandi. Prezident farmoniga ko‘ra, Toshkent, Angren, Andijon, Buxoro, Termiz shaharlarida va Toshkent viloyatining ko‘p qavatli uylar joylashgan hududlarida chiqindilarni uch turga ajratib yig‘ish boshlandi: qayta ishlanadigan, qayta ishlanmaydigan va oziq-ovqat chiqindilari.

Bu tizim oddiy, lekin samarali. Fuqarolarga uch xil rangdagi paketlar bepul tarqatiladi: rangsiz (shaffof) paketlar qayta ishlanadigan chiqindilar uchun –

plastik, qog'oz, metall, shisha; qora paketlar qayta ishlanmaydigan chiqindilar uchun; jigarrang paketlar esa oziq-ovqat qoldiqlari uchun. Sanitar tozalash korxonalarini endi chiqindi yig'ish maydonchalarida qayta ishlanadigan chiqindilarni sotib oladi

.Bu yangilik nafaqat ekologik foyda beradi, balki iqtisodiy manfaat ham olib keladi. Endi fuqarolar va korxonalar chiqindilarni bekorga tashlamay, ularni sotib pul topishlari mumkin. Bu tizim 2024-2026-yillarda bosqichma-bosqich butun mamlakatni qamrab oladi.

Xorijiy investorlar va yangi zavodlar. So'nggi yillarda O'zbekiston chiqindilarni qayta ishlash sohasiga jahonning yetakchi kompaniyalari qiziqish bildirmoqda. Xitoy, Birlashgan Arab Amirliklari, Janubiy Koreya kompaniyalari milliardlab dollarlik loyihalarini ishga tushirmoqda.

Xitoyning CAMC Engineering kompaniyasi 350 million dollar to'g'ridan-to'g'ri investitsiya kiritib, Andijon va Toshkent viloyatlarida ikkita zavod qurmoqda. Bu zavodlarda kuniga 4 ming tonna chiqindi qayta ishlanib, yiliga 630 million kilovatt-soat elektr energiyasi ishlab chiqariladi.

Yana bir xitoylik kompaniya – Shanghai SUS Environment – Samarqand va Qashqadaryo viloyatlarida 310 million dollarlik zavodlar qurishni rejalashtirmoqda. Bu zavodlar kuniga 3 ming tonna chiqindini qayta ishlab, yiliga 480 million kilovatt-soat elektr energiyasi beradi

Birlashgan Arab Amirliklarining Tadweer Group kompaniyasi 200 million dollar evaziga Buxoro va Navoiy viloyatlari uchun zavod quradi. Bu zavod kuniga 1,5 ming tonna chiqindini qayta ishlab, yiliga 363 million kilovatt-soat elektr energiyasi ishlab chiqaradi.

Janubiy Koreyaning Sejin kompaniyasi esa Ohangaron poligonida chiqindilardan elektr energiyasi olish bo'yicha loyihani boshladi. 55 million dollarlik bu loyiha 16 megavatt quvvatga ega bo'ladi.

Umuman, 2027-yilga qadar O'zbekistonning 11 ta hududida shunday zavodlar qurilishi rejalashtirilgan. Natijada yiliga 4,7 million tonnadan ortiq chiqindi yoqilib, 2,1 milliard kilovatt-soat elektr energiyasi ishlab chiqariladi. Bu energiyaning qiymati 97 million AQSh dollarini tashkil qiladi. Shuningdek, 152 million kubometr tabiiy gaz iqtisod qilinadi va 2,4 million tonna issiqxona gazlari kamayadi. Bu loyihalar 1200 ta yangi ish o'rni yaratadi

Endi O'zbekiston har bir viloyat o'zining alohida yo'nalishi bo'yicha chiqindilarni qayta ishlashni yo'lga qo'yadi. Bu tizim "har kim o'z ishini qiladi" degan prinsipga asoslangan.

Toshkent shahrida qurilish chiqindilarini qayta ishlashga 270 million dollar investitsiya jalb qilinadi. Samarqand viloyatida elektron chiqindilarni (eski telefon, kompyuter, televizor va boshqa jihozlarni) qayta ishlash yo'lga qo'yiladi. Bu loyihaga 18,5 million dollar investitsiya kiritiladi

Buxoro va Navoiy viloyatlarida maishiy chiqindilarni yoqish zavodlari quriladi. Andijon va Toshkent viloyatlarida katta quvvatli zavodlar ishga tushadi. Har bir viloyat o'zining tajribasini orttirgach, bu usullar boshqa hududlarga ham tarqatiladi

Xorijiy investorlar bilan birga, mahalliy tadbirkorlar ham faol ishlamoqda. So'nggi uch yilda sohaga 2 trillion so'mdan ziyod mablag' yo'naltirildi. Chiqindini qayta ishlash korxonalari uchun foyda solig'i va ijtimoiy soliq stavkalari 1 foizgacha tushirildi. Chetdan olib kelinadigan texnika va uskunalari import bo'jidan ozod qilindi

Natijada 200 ga yaqin sanitar-tozalash va 290 ta chiqindini qayta ishlash korxonasi ochildi. 2024-yilning birinchi olti oyida 292 dan ortiq korxonalar faoliyat yuritdi. Ular 5,2 million tonna chiqindining 270 ming tonnasini qayta ishladi. Bu ko'rsatkich 5,2 foizga yetdi.

"Toshkent plast polimer" korxonasi ajoyib misol. Bu yerda har kuni 50 tonnadan ziyod chiqindi qabul qilinadi va qayta ishlanadi. Korxonada chiqindilardan 15 turdagi mahsulot tayyorlanadi: 30 turdagi plastik yashiklar, yevro va standart poddonlar, gofrokorbokalar, chiqindi qutilari, avtomobil bamperlari, plastik chelaklar. Korxonada hatto qayta ishlashdan hosil bo'lgan chiqindilar ham yana ishlatiladi.

Plastik chiqindilar – eng katta muammolardan biri. Bu chiqindilar yuz yillab parchalanmaydi, dengizlarni va okeanlarni ifnoslamokda. O'zbekistonda ham plastik iste'moli kundan-kunga oshmoqda.

Shu bois 2025-yildan boshlab plastik mahsulot ishlab chiqaruvchi va import qiluvchi kompaniyalarga o'z mahsulotlaridan hosil bo'ladigan chiqindilarni utilitatsiya qilish majburiyati yuklanadi. Masalan, alkogolsiz ichimlik ishlab chiqaruvchi korxonalar 2026-yildan 50 foiz, 2027-yildan 75 foiz, 2028-yildan 100 foiz plastik taralarini qayta ishlash majburiyatini oladi.

Yirik savdo obyektlari, supermarket va bozorlarda plastik taralarni qabul qiluvchi maxsus uskunalari – fandumatlar o'rnatiladi. Bu tizim "ifloslantiruvchi to'laydi" tamoyiliga asoslangan. Yevropa Ittifoqi, Rossiya, Qozog'iston va boshqa mamlakatlarda shunday tizim yaxshi natija bermoqda.

Bu tizim joriy etilganda, yiliga 1,2 million tonna plastik chiqindi qayta ishlanadi. Issiqxona gazlari 75 foizgacha kamayadi. Inson salomatligi yaxshilanadi, chunki plastikdan chiqadigan zaharli moddalar havo va suvga kamroq tushadi.

Oziq-ovqat chiqindilari – eng katta chiqindi turlaridan biri. Bu chiqindilarni poligonga tashlash o'rniga, ulardan biogaz va elektr energiyasi olish mumkin.

Endi har bir mahallada organik chiqindilarni olib chiqib ketish, ulardan o'g'it yaratish hamda biogaz olgan holda elektr energiyasi ishlab chiqarish loyihalari amalga oshirilmoqda. O'lis tumanlarda kompostni qayta ishlash zavodlari qurilmoqda. Bu zavodlar kanalizatsiya chiqindilarini ham qayta ishlaydi.

Chiqindilardan gaz olinadi, qolgani esa qishloq xo‘jaligiga o‘g‘it sifatida ishlatiladi.

Tibbiyot muassasalarida hosil bo‘ladigan chiqindilar – eng xavfli turlardan biri. Ular insonlarga, ayniqsa, bolalarga jiddiy zarar yetkazishi mumkin.

Toshkent shahrida tibbiyot chiqindisini yoqib, issiqlik oladigan ikkita korxonalar ishga tushirilgan. Samarqandda yana ikkita, qolgan hududlarda bittadan shunday zavodlar qurilishi mo‘ljallangan.

Bu korxonalar xavfli tibbiyot chiqindilarini xavfsiz yoqadi va atrof-muhitga zarar yetkazmaydi. Chiqindi muammosini hal qilishda aholining ishtiroki muhim ahamiyatga ega. Hozirgi kunda ko‘pchilik fuqarolar chiqindilarni saralash o‘rniga, barchasini bitta paketga solib tashlaydi.

Shu bois davlat ekologik tarbiya va tashviqot ishlari olib bormoqda. Maktablarda, mahallalarda, korxonalarda chiqindilarni saralash bo‘yicha tushuntirish ishlar o‘tkazilmoqda. Chiqindi yig‘ish xizmatlari aholini rozi qiladigan darajada bo‘lishi kerakligi ta’kidlanmoqda. Mahallaga chiqindi texnikasining kelish vaqti va harakatini onlayn ko‘rish imkoniyati yaratilmoqda.

Chiqindilarni qayta ishlash – faqat ekologik emas, balki iqtisodiy soha ham. Bu soha yangi ish o‘rinlari yaratadi, mahalliy va xorijiy investitsiyalar jalb qiladi, davlat budjetiga soliq tushumlari olib keladi.

Chiqindilarni qayta ishlash orqali qurilish materiallari, o‘g‘it, elektr energiyasi, plastik buyumlar va boshqa foydali mahsulotlar ishlab chiqariladi. Bu mahsulotlar ichki bozorda sotiladi va hatto eksport qilinishi mumkin.

Tadbirkorlar uchun bu sohada katta imkoniyatlar ochilmoqda. Davlat-xususiy sheriklik loyihalari doirasida 66 ta loyiha yo‘lga qo‘yildi. Sanitar-tozalash va chiqindini qayta ishlash korxonalari uchun soliq imtiyozlari berilmoqda.

O‘zbekiston chiqindilarni boshqarish sohasida katta o‘zgarishlar bosqichida turibdi. 2027-yilga qadar quyidagi maqsadlar erishilishi rejalashtirilgan:

Birinchi, qayta ishlash darajasi 5 foizdan 20 foizga oshiriladi. Bu hali ham yetarli emas, lekin oldinga katta qadam.

Ikkinchi, 11 ta yangi zavod ishga tushiriladi va poligonlar soni besh barobarga qisqaradi.

Uchinchi, chiqindilardan yiliga 2,1 milliard kilovatt-soat elektr energiyasi ishlab chiqariladi.

To‘rtinchi, 1200 dan ortiq yangi ish o‘rni yaratiladi.

Beshinchi, plastik chiqindilarni qayta ishlash tizimi to‘liq joriy etiladi.

Oltinchi, har bir viloyat o‘zining ixtisoslashgan yo‘nalishi bo‘yicha chiqindilarni qayta ishlashni yo‘lga qo‘yadi.

O‘zbekistondagi chiqindi muammosi – murakkab, lekin hal qilinmas muammo emas. So‘nggi yillarda davlatimiz bu borada katta ishlar amalga oshirmoqda. Yangi zavodlar qurilmoqda, xorijiy investorlar jalb qilinmoqda, aholining ekologik ongi oshmoqda.

Asosiy vazifa – bu o‘zgarishlarni bosqichma-bosqich, barqaror ravishda davom ettirish. Har bir fuqaro, har bir oila, har bir korxonada o‘z hissasini qo‘shishi kerak. Chiqindilarni saralash oddiy odatga aylanishi, qayta ishlash korxonalari esa foydali va samarali biznesga aylanishi lozim.

Kelajakda O‘zbekiston chiqindilarni boshqarish sohasida mintaqaviy yetakchiga aylanishi mumkin. Bizning tajribamiz boshqa Markaziy Osiyo mamlakatlariga o‘rnak bo‘lishi mumkin. Asosiy narsa – bugundan boshlab harakat qilish, ertangi kunga umid bilan qarash va tabiatni asrash uchun birgalikda kurashish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 28-noyabrdagi "O‘zbekiston Respublikasini chiqindilardan tozalash va chiqindilarni qayta ishlash sohasini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PQ-538-sonli qarori. (2024). O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 6-martdagi "O‘zbekiston Respublikasida plastik chiqindilarni utilizatsiya qilish tizimini joriy etish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PQ-87-sonli qarori. (2025). O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti.
3. O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi. (2024). "O‘zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar". Vazirlikning rasmiy axborot xizmati.
4. O‘zbekiston Milliy axborot agentligi (UzA). (2024). "O‘zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash bo‘yicha xorijiy investitsiyalar jalb etilmoqda". 10-iyun.
5. "Daryo" axborot agentligi. (2024). "O‘zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash zavodlari qurilishi boshlandi". 15-iyun.
6. Kun.uz. (2024). "O‘zbekistonda chiqindi poligonlaridan elektr energiyasi olish loyihalari amalga oshirilmoqda". 12-iyul.
7. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. (2024). "O‘zbekistonda maishiy chiqindilar hajmi va tarkibi to‘g‘risida statistik ma‘lumotlar".
8. Jahon banki guruhi. (2023). "O‘zbekistonda atrof-muhitni muhofaza qilish va chiqindilarni boshqarish: tahliliy sharh". Washington, DC: Jahon banki nashriyoti.